

Politikkur:

Ber boð um forfeingiligheit

– Uppskot landsstýrisins ber mest av øllum bera boð um politiska forfeingiligheit, tí tað formella sjálvstýrið ivaleyst telur munandi meira enn tað reella sjálvstýrið. Hetta er eisini aðalmunurin millum uppskot landsstýrisins og uppskot okkara um eina sjálvstýrslóg, sum m.a. inniber:

- at heimastýrslógin verður avloyst av einari nýggjari lóg,
 - sum staðfestir, at ríkisfelagsskapurin byggir á ein sáttmála millum tvær javnbjóðis tjóðir
 - sum staðfestir, at øll málsøki koma undir fult føroyskt málsræði og ábyrgd, so hvørt hetta verður gjørt við føroyskari lóg,
 - sum ásetir reglur um uppsøgn av sáttmálanum, og hvussu farast skal fram, um vit gera av at taka fult sjálvstýri.
- sigur Jóannes Eidesgaard m. a. í sínum minnilutaáliti til uppskot landsstýrisins um fullveldismálið

Minnilutin (Jóannes Eidesgaard) mælir lögtinginum frá at samtykkja uppskot landsstýrisins um ríkisrættarlugu stóðu Føroya í lögtingsmáli nr. 5/1998 við teimum broytingum, sum ein meiriluti í uttanlandsnevndini mælir til, men visir í staðin til uppskot Javnaðarflokksins í lögtingsmáli nr. 6/1998 um setan av eini stjórnarskipanrnevnd.

Minnilutin hevur fylgjandi grundgevingar fyri sínum tilmæli:

Harmiligt ikki at vit hava felags stæv

Tað er ikki á hvørjum degi, at broytingar verða framdar í okkara ríkisrættarlugu viðurskiftum. Onkur vil sammæta hetta við, tá onnur lond broyta sínar grundløg. Men givið er, at hetta er eitt stórmál, og tí harmar tað eisini Javnaðarflokkinn, at ikki kann bera til at hava eitt felags stæv frá byrjan av og nakað langt inn í sjálva viðgerðina.

Tá Ísland, sum ofta í hesum máli verður brúkt sum fyrmynd, á sinni fyrirkeiði "sambandslógina" í 1918, tóku 37 av 39 altingsmenn undir við broytingini, og teir báðir, sum-ikki tóku undir, vóru ónøgdir, tí

broytingin var ov lítið viðgongd. Við fólkaatkvøðuna atkvøddu 12.000 fyri og bert 900 imóti.

Men ein breið politisk og fólkslig undirtøka krevur, at partarnir eru sinnaðir at flyta seg imóti hvørjum øðrum, men hetta hevur ikki verið gjørligt í hesum máli. Í mun til upprunauppskotið, so hevur samgongumeirlutin gjørt eitt iskoyti, sum sigur, at landsstýrið skal leggja úrslitið av fyrirkeinginum fyri lögtingið til aðalorðaskiftið, áðrenn samráðingar verða tiknar upp við ríkisstjórnina.

T. v. s. at tá meirlutalmáli frá uttanlandsnevndini er samtykt við øðru viðgerð, so hevur lögtingið tikið undir við:

- at landsstýrið fer undir fyrirkeingarnar
- at landsstýrið leggur fyrirkeingarúrslitið fyri lögtingið til eitt aðalorðaskifti
- at landsstýrið tekur upp samráðingar við ríkisstjórnina, soleiðis at Føroyar verða skipaðar sum eitt land við fullveldi

Mæla til semju

Eitt aðalorðaskifti kann mangan verða sunt fyri demokratisku viðgerðina av einum máli, men vit eiga tó

at minnst til, at eitt aðalorðaskifti fær onga nevndarviðgerð, og lögtingið skal ikki taka nakra stóðu, har atkvøtt verður. So tá hetta mál er samtykt í dag, skal lögtingið ikki taka stóðu aftur fyrr enn til tann lidna sáttmálan, sum lýsir Føroyar sum eitt land við fullveldi. Og ber landsstýrið skjótt at, soleiðis sum tað sær út til, at teir ætla, so fær Føroya fólk ikki møguleika fyri at geva sína hugsan til kennar fyri enn við fólkaatkvøðuna um tann lidna sáttmálan.

Og so kann man spyrja seg, hvussu væl demokratiska processin er vard fyri tann partin av demokratismum, sum snýr seg um at virða stóðuna hjá minnilutunum.

Frá fyrsta degi hetta málið varð framlagt, hevur Javnaðarflokkurin ávarað ímóti politisku manngongdini í málinum. Vit hava sagt, at broytingar eru neyðugar, men lat okkum saman taka tey fyrstu stigini imóti størri sjálvstýri. Lat okkum verða samdar um, at fyrsta stigið er at fáa eitt viltfevnandi útgreiningararbeiði, sum fevnir um allar møguleikar, gjørt, sum so kann liggja til grund fyri

politisku stóðutakanini fyri tí sjálvstýrsléisti, valdur verður.

Samgongan avger sjálv

Men hetta ynskið hevur samgongan víst frá sær, tí tað er eins og teir longu nú eru bangnir fyri at missa sitt eigna politiska sikið burtur. Tískil skal alt frá byrjan av stýra imóti fullveldisætlanini, og tað er í botn og grund harmiligt, tí eg eri sannførd, ur um, at við einari ávísari smidligheit frá samgongunnar síðu hevði borið til at fingið eitt tilmæli frá einari samdari uttanlandsnevnd. Tað hevði, so vilt eg dugi at siggja, bert kravt tvær broytingar. Onnur at fyrirkeingarúrslitið varð lagt fyri tingið til stóðutakan og ikki til eitt orðaskifti, og hin at ætlanin við fullveldinum ikki var ein endaligur leistur frá byrjan av.

Hví hetta ikki bar til, havi eg torført við at skilja? Tað hevði verið ein søgulig byrjan av hesum stórmáli, um tað var ein samd nevnd og eitt samt lögting.

At lögtingið fær loyvi til eina politiska stóðutakan áðrenn samráðingarnar verða, kann neyvan nerva samgonguna, sum átti 18 og nú eigur 19 tingmenn afturfyrir seg. Hon avger sjálv tað, sum lögtingið samtykkir.

At fullveldisleistin ikki verður tikið við, áðrenn útgreiningararbeiðið er gjørt, kann neyvan heldur verða ein trupulleiki, tí so mikið trýr væl saktan samgongan og nú eisini Miðflokkurin uppá ynski um fullveldi, at teir ikki í einari handavend missa málið úr eysgjón.

Aftur fingið gomlu polariseringina

Annars skal eisini gerast vart við tað óhepna í, at útgreiningararbeiðið verður gjørt við loysnini um full-

Jóannes Eidesgaard mælir tinginum frá at samtykkja uppskotið hjá landsstýrinum

veldi sum mál. Eg vil ikki at siga, at allir upplýsingar ikki kunna koma fram í hesum fyrirkeingum, men verður arbeiðssetningurin, sum landsstýrið formulerar, skipaður soleiðis, at bert politiski málsetningurin um fullveldi framgongur sum endamálið, so er vandi fyri, at útgreiningar, sum kanska tala fyri øðrum loysnum enn ta hjá samgongunni, ikki koma fram. Og harnæst er vandi fyri, at viðurskifti, sum viðvíkja øðrum enn tí, sum samgongan vil, als ikki verða kannaðir.

Vit hava nú aftur fingið gomlu polariseringina millum flokkaranar og tað, sum uppafur verri er, eina sera óhepna polarisering í tí føroyska fólkinum. Hetta stýrdu íslendingar væl uttanum.

Skulu sjálv figgja 800 mió krónur

Uttan at draga alt framafur av tí, sum longu er sagt í hesum máli um fullveldi, so hevur Javnaðarflokkurin sum yvirskipað mál, at vit ikki offra vælferðina á sjálvstýrisins altari. Men vit vilja fara so langt á sjálvstýrsléið, sum vit við ábyrgd kunna, uttan at Føroya fólk vaknar til ein morgindag, sum ein meiriluti ikki vil kennast við.

Uttanlandsnevndin hevur frá Landsbankanum fingið at vita, at um vit taka ríkisstuðulin burtur, so skulu vit, um vit vilja varðveita tænastuøðið, sjálvi figgja uml. 800 mió. kr. (ríkisstuðul minus yvirskot). Vit kunnu møgulega læna hesa upphædd, men tá verður ikki talan um ein sjálvberandi buskap, tí hann er ikki upp á longri sikt í javnvæg.

Somuleiðis sigur Landsbankin, at um vit skulu vinna milliardina innaltur,

sum vit í dag fáa úr Danmark, so skal ein trifalding til av okkara vørufamleiðslu ella ein tvifalding av okkara tænastuvinnu.

I júst hesum liggja fyri okkum at siggja størstu avbjóðingarnar, sum hvørki samgongan ella andstóðan hava nakað boð uppá í løtuni. Landsstýrið brynjar seg bert við svarinum, at tað velst um, hvussu góða skiftistíð, danska stjórnin vil geva okkum.

Ikki er tað heldur nøkur loyna, at Javnaðarflokkurin heldur uppskot landsstýrisins mest av øllum bera boð um politiska forfeingiligheit, tí tað formella sjálvstýrið ivaleyst telur munandi meira enn tað reella sjálvstýrið.

Hetta er eisini aðalmunurin millum uppskot landsstýrisins og uppskot okkara um eina sjálvstýrslóg, sum m.a. inniber:

- at heimastýrslógin verður avloyst av einari nýggjari lóg,
- sum staðfestir, at ríkisfelagsskapurin byggir á ein sáttmála millum tvær javnbjóðis tjóðir
- sum staðfestir, at øll málsøkir koma undir fult føroyskt málsræði og ábyrgd, so hvørt hetta verður gjørt við føroyskari lóg,
- sum ásetir reglur um uppsøgn av sáttmálanum, og hvussu farast skal fram, um vit gera av at taka fult sjálvstýri.

Annars er tíðin, vit nú hava, veruliga søgulig, tá tað snýr seg um ríkisrættarlugu viðurskifti okkara. Allir flokkar á lögtingi ynskja broytingar, og tað er ikki heit aður. Bert spell, at hesin søguligi møguleiki ikki verður betur brúktur.

Jóannes Eidesgaard

Javnaðartingmenn og Høgni Hoydal, landsstýrismáður í sjálvstýrismálum kjakast